

**DIAGNOZA
UŻYWANIA SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH,
PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ ORAZ ZWIĄZANYCH Z NIMI
INNYCH ZAGROŻEŃ SPOŁECZNYCH
NA TERENIE MIASTA I GMINY NAŁĘCZÓW**

Nałęczów

2019



SPIS TREŚCI

Wstęp.....	3
1. Charakterystyka gminy Nałęczów.....	4
1.1.Powierzchnia.....	4
1.2.Ludność.....	4
1.3.Szkolnictwo.....	5
1.4.Przemysł i rynek pracy.....	6
2. Opis przeprowadzonych badań.....	7
2.1.Metoda – sondaż diagnostyczny.....	7
2.2.Osoby badane.....	7
2.3.Wyniki badań.....	8
2.4. Problemy społeczne w świadomości dorosłych mieszkańców gminy.....	8
2.5. Zagrożenia w percepcji osób badanych.....	9
<i>Przemoc i agresja.....</i>	9
<i>Typ rodziny a podejmowanie zachowań ryzykownych przez młodzież.....</i>	13
<i>Używanie alkoholu.....</i>	14
<i>Używanie tytoniu.....</i>	17
<i>Używanie narkotyków i dopalaczy.....</i>	18
<i>Motywy podejmowania zachowań ryzykownych.....</i>	19
<i>Sytuacja rodzinna.....</i>	20
<i>Cyberprzestrzeń, Internet, komputer.....</i>	23
2.6.Wnioski z badań.....	29
2.7.Rekomendacje.....	30

Wstęp

Raport ma na celu przedstawienie analizę wyników badań obejmujących podstawowe problemy społeczne ze szczególnym uwzględnieniem używania alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych w środowisku osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży w gminie. Dodatkowo celem raportu jest zarysowanie skali zjawiska, jakim jest przemoc w środowisku lokalnym, zarówno domowym jak i szkolnym.

Opinie mieszkańców na temat problemów gminy, a szczególnie zjawisk związanych ze spożyciem alkoholu uzyskane zostały w drodze badań ankietowych przeprowadzonych w gminie wśród dwóch grup mieszkańców gminy:

- 1) dorośli mieszkańcy gminy
- 2) młodzież szkolna z terenu gminy.

Badania prowadzone były na terenie Gminy Nałęczów jesienią, 2019 roku. Przedstawione dane zebrane zostały w drodze badania ankietowego oraz ustrukturalizowanych wywiadów prowadzonych w losowo wybranych gospodarstwach domowych. Dane zostały uzupełnione o informacje internetowe oraz rozmowy z przedstawicielami usług i urzędnikami Gminy Nałęczów.

Łącznie zbadano 300 uczniów ósmych klas szkół podstawowych i szkół średnich, 300 dorosłych, dokonano analizy 83 dokumentów w formie papierowej i elektronicznej.

Uwagi

Dane dotyczące Gminy Nałęczów pochodzą z Głównego Urzędu Statystycznego w Lublinie, portalu Polska w Liczbach oraz ze strony Urzędu Gminy.

1. Charakterystyka gminy Nałęczów

1.1. Powierzchnia

Gmina Nałęczów z siedzibą w Nałęczowie znajduje się w powiecie puławskim i w województwie lubelskim. W skład gminy wchodzi 19 sołectw: Antopol, Bochoznica, Bochoznica Kolonia, Bronice, Charz A, Charz B, Chruszczów, Chruszczów Kolonia, Drzewce, Kolonia Bronice, Kolonia Drzewce, Kolonia Nałęczów, Ludwinów, Paulinów, Piotrowice, Sadurki, Strzelce. Gmina Nałęczów jest najmniejszą terytorialnie gminą miejsko-wiejską województwa lubelskiego. Ma obszar 62,86 km², w tym: użytki rolne (82%), użytki leśne (7%). Gmina stanowi 6,74% powierzchni powiatu. Samo miasto Nałęczów ma powierzchnię 13,82 km².

Gmina Uzdrowska Nałęczów położona jest w zachodniej części województwa lubelskiego. Na obszarze gminy położona jest jedna z trzech głównych dolin rzecznych Płaskowyżu Nałęczowskiego – dolina Bystrej, wraz z dolinami uchodzących do tej rzeki dopływów. Charakterystycznym elementem krajobrazu okolic Nałęczowa są liczne, głębokie i malownicze, wąwozy lessowe, które obecnie są w znacznym stopniu zadrzewione.

1.2. Ludność

Według danych GUS z 2017 roku w Gminie Nałęczów jest 8 955 mieszkańców, z czego 4 772 osób stanowią kobiety, a 4 183 osób mężczyźni. W latach 2002-2017 liczba mieszkańców zmalała o 7,8%. Średni wiek mieszkańców wynosi 42,3 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa lubelskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Gmina Nałęczów ma ujemny przyrost naturalny wynoszący - 9. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -1,01 na 1000 mieszkańców gminy Nałęczów. W 2017 roku urodziło się 90 dzieci, w tym 62,2% dziewczynek i 37,8% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 370 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,80 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W 2016 roku 45,8% zgonów w gminie Nałęczów spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 25,6% zgonów w gminie Nałęczów były nowotwory, a 5,6% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Nałęczów przypada 9.65 zgonów. Jest to mniej od wartości średniej dla województwa lubelskiego oraz nieznacznie mniej od wartości średniej dla kraju.

Mieszkańcy gminy Nałęczów zawarli w 2017 roku 50 małżeństw, co odpowiada 5,6 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa lubelskiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,9 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 26,2% mieszkańców gminy Nałęczów jest stanu wolnego, 58,3% żyje w małżeństwie, 4,4% mieszkańców jest po rozwodzie, a 10,6% to wdowy/wdowcy.

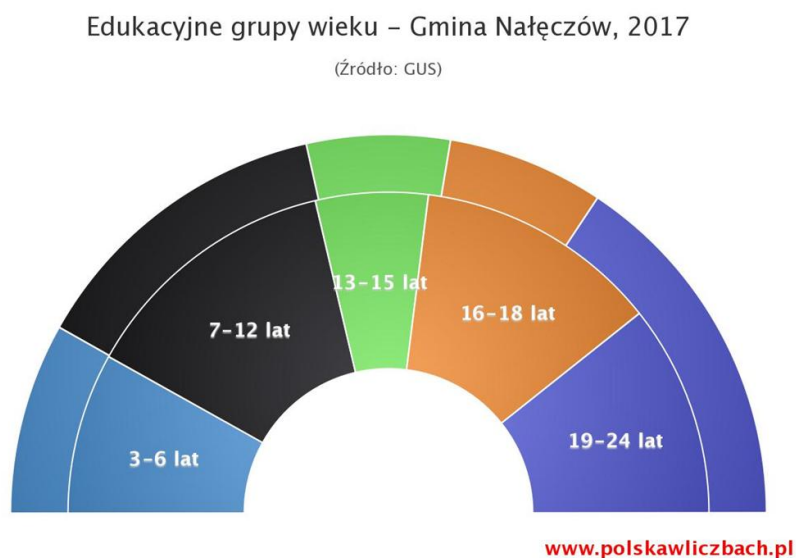
59,2% mieszkańców gminy Nałęczów jest w wieku produkcyjnym, 17,4% w wieku przedprodukcyjnym, a 23,4% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

1.3. Szkolnictwo

W Gminie Nałęczów są 4 szkoły podstawowe. Na terenie gminy znajdują się również Liceum ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego w Nałęczowie i Liceum Plastyczne im. Józefa Chełmońskiego także w Nałęczowie.

Według danych z 2017 roku 2 024 osób znajduje się w wieku potencjalnej nauki.

Wykres 1. Podział na grupy edukacyjne ze względu na wiek.

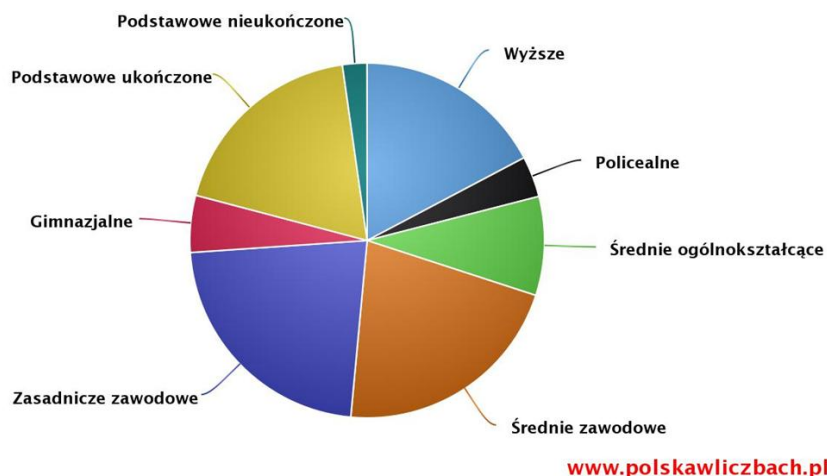


W gminie wieku 3-6 lat jest 16,2 % dzieci, w wieku 7-12 lat – 26,5%, w wieku 13- 15 lat – 11,3% w wieku 16-18 lat – 24,7 %, a w wieku 19 – 24 lata - 21,3%.

Wykres 2. Poziom wykształcenia w grupie mieszkańców gminy.

Poziom wykształcenia – Gmina Nałęczów

(Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011)



Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 17,3% ludności posiada wykształcenie wyższe, 3,7% wykształcenie policealne, 9,0% średnie ogólnokształcące, a 21,5% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 22,4% mieszkańców gminy Nałęczów, gimnazjalnym 5,2%, natomiast 18,7% podstawowym ukończonym. 2,2% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa lubelskiego mieszkańcy gminy Nałęczów mają nieznacznie wyższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Nałęczów największy odsetek ma wykształcenie średnie zawodowe (21,1%) oraz podstawowe ukończone (19,8%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (29,0%) oraz średnie zawodowe (21,8%).

1.4. Przemysł i rynek pracy

Według danych z 2017 roku w gminie Nałęczów na 1000 mieszkańców pracują 183 osoby. 57,9% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 42,1% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Nałęczów wynosiło w 2017 roku 6,7% (7,5% wśród kobiet i 6,0% wśród mężczyzn). W 2017 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Nałęczów wynosiło 4 440,23 PLN, co odpowiada 98,10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. *Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Nałęczów 787 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 688 pracujących przyjeżdża do pracy spoza*

gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -99. 36,5% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Nałęczów pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 26,2% w przemyśle i budownictwie, a 11,6% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 2,0% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

1. Opis przeprowadzonych badań

1.1. Metoda – sondaż diagnostyczny

W badaniach młodzieży posłużono się metodą sondażu diagnostycznego, która pozwala na rzetelne i szybkie zebranie danych. W celu zebrania informacji posłużono się autorskim narzędziem – kwestionariuszem ankiety, który składał się z 85 pytań zamkniętych, z podaną kafeterią odpowiedzi.

Badania zostały przeprowadzone w listopadzie 2019 roku wśród uczniów klasy ósmej szkoły podstawowej oraz młodzieży ponadpodstawowej klas trzecich i czwartych. Badania przeprowadzono w ścisłej współpracy z nauczycielami i dyrekcją szkoły. Przed wypełnieniem ankiety młodzież została poinformowana o anonimowości i dobrowolności udziału w badaniu.

W badaniach dorosłych mieszkańców gminy, posłużono się metodą wywiadu, który dotyczył takich zagadnień jak: poczucie bezpieczeństwa na terenie gminy, rynek pracy i bezrobocie, możliwości rozwoju, szkolnictwo, używanie substancji psychoaktywnych przez mieszkańców gminy oraz spędzanie wolnego czasu. Łącznie zbadano 300 dorosłych przedstawicieli 300 gospodarstw domowych z terenu gminy.

1.2. Osoby badane

W badaniach wzięło udział 300 uczniów wywodzących się z różnych środowisk, w tym 162 uczniów klasy ósmej szkoły podstawowej i uczniów szkół średnich. Ankieta została przeprowadzona w czasie trwania zajęć lekcyjnych. Badania mieszkańców prowadzone były wśród dorosłych osób z losowo wybranych 300 gospodarstw domowych.

1.3. Wyniki badań

1.4. Problemy społeczne w świadomości dorosłych mieszkańców gminy

Tabela 1. Hierarchia problemów społecznych w Nałęczowie – oceny respondentów.

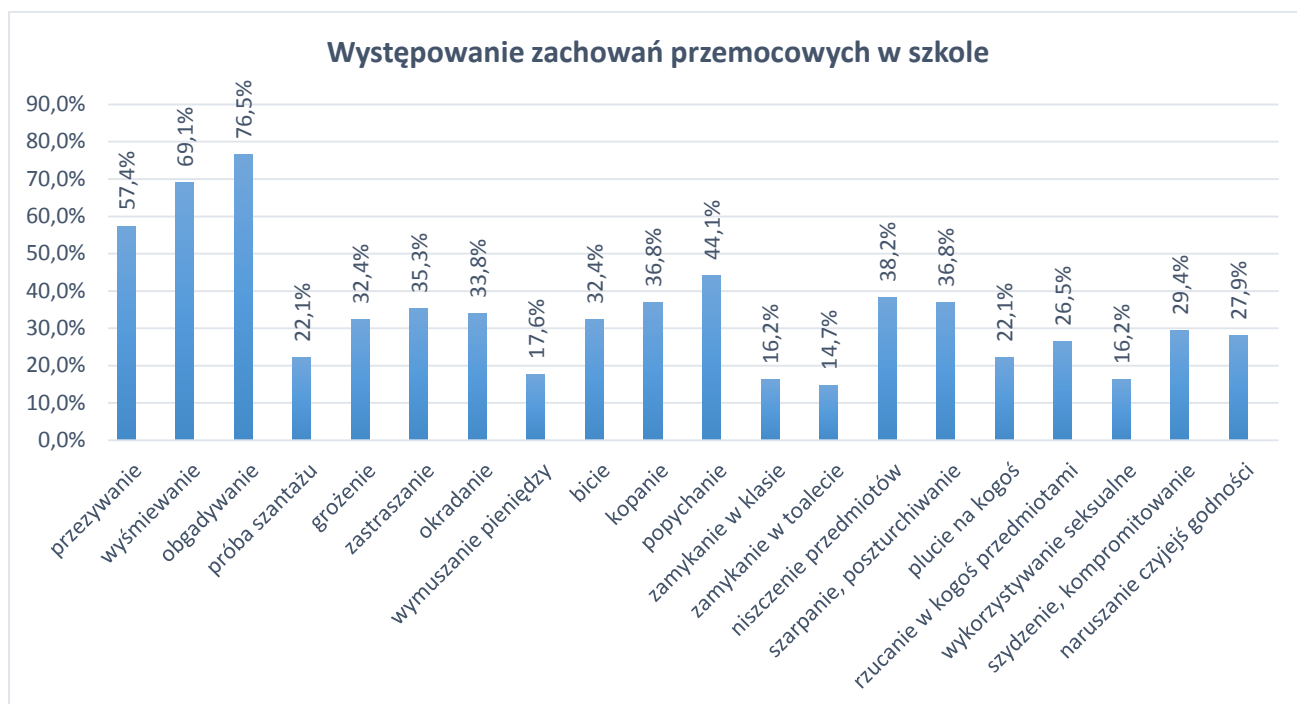
	Problem	Średnia ocena
1.	Uzależnienie od alkoholu	4,91
2.	Przemoc domowa	4,20
3.	Przemoc w szkole	4,13
4.	Uzależnienie od komputera (mediów)	4,11
5.	Uzależnienie od narkotyków	3,52
6.	Wyjazdy zagraniczne w poszukiwaniu pracy	3,11
7.	Przestępczość	3,01
8.	Bezrobocie	2,63
9.	Niepełnosprawność	2,12
10.	Ubóstwo	2,11
11.	Zanieczyszczenie środowiska	1,95
12.	Bezdomność	1,23

Za najpoważniejsze problemy w gminie uznano: uzależnienie od alkoholu oraz przemoc domową. Za przeciętnie ważne problemy ankietowani uznali: przemoc w szkole i uzależnienie od mediów i narkotyków. Wyjazdy zagraniczne w poszukiwaniu pracy, przestępczość i bezrobocie znalazły się na kolejnych miejscach do 6 do 8. Najmniejsze znaczenie dla mieszkańców gminy ma bezdomność i zanieczyszczenie środowiska. Interesującym jest, że uzależnienie od narkotyków znalazło się dopiero na piątym miejscu, gdy w szkołach średnich problem używania substancji jest jednym z bardziej zauważalnych.

1.5. Zagrożenia w percepcji osób badanych

Przemoc i agresja

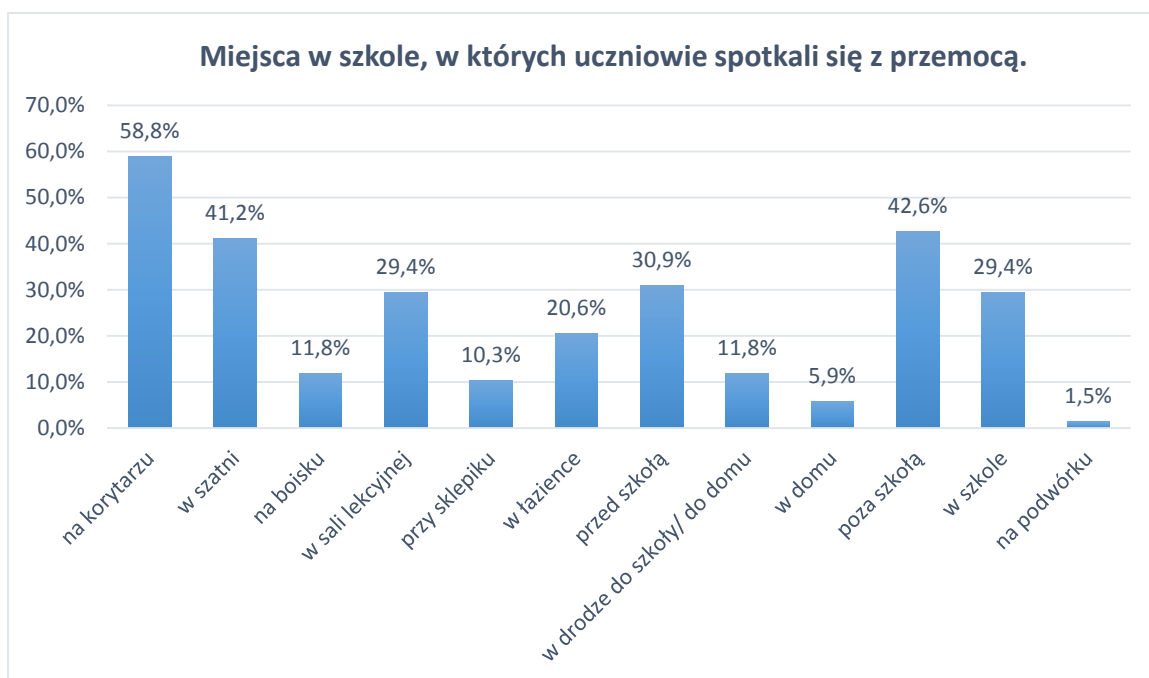
Wykres 1. Występowanie zachowań przemocowych w szkole.



Uwaga: Liczba badanych nie sumuje się, gdyż mieli możliwość wyboru więcej niż jedną odpowiedź.

Z zaprezentowanych wypowiedzi respondentów wynika, że ponad połowa badanych uczniów stwierdziła, iż w szkole obserwują takie zachowania, jak: przezywanie, wyśmiewanie oraz obgadywanie. Oznacza to, że ponad połowa respondentów zauważa przejawy przemocy psychicznej. Dodatkowo 44,1% badanych zauważa, że jedni uczniowie innych popychają, zaś ponad 30 procent twierdzi, że uczniowie są przez innych bici i kopani. Są to przejawy przemocy fizycznej. Także duży odsetek badanych zauważa inne przejawy przemocy takie jak niszczenie przedmiotów, szarpanie, plucie czy rzucanie przedmiotami. Wniosek z tego, że nasilenie przemocy psychicznej jest tak samo wysokie, a może nawet nieco wyższe, jak nasilenie przemocy fizycznej.

Wykres 2. Miejsca w szkole, w których uczniowie spotkali się z przemocą.



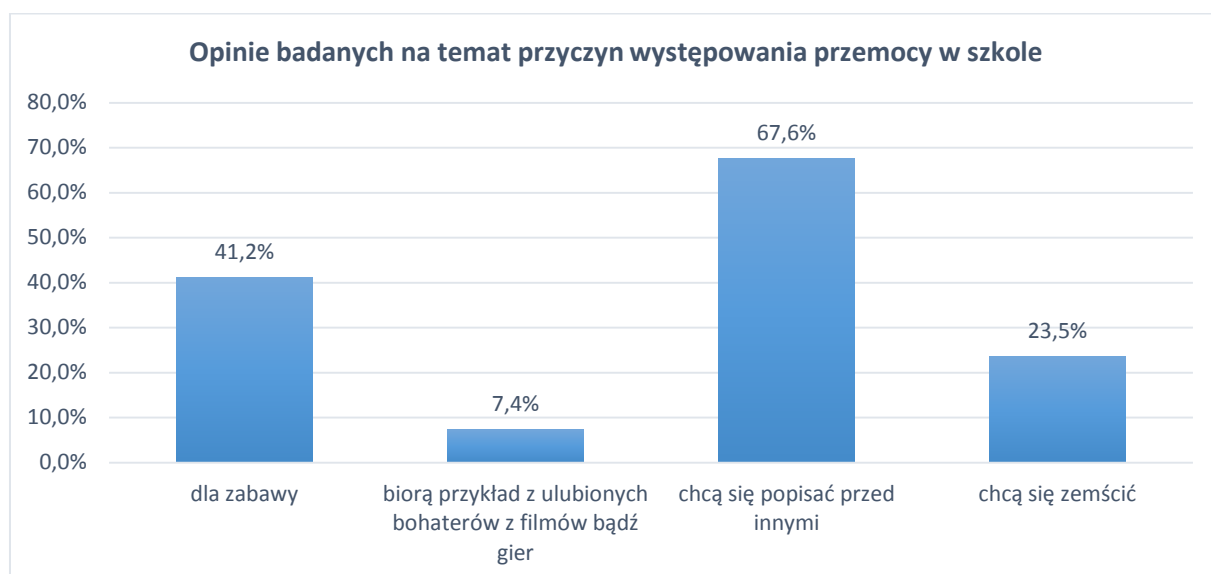
**Podane dane procentowe nie sumują się do 100, ponieważ badani mieli możliwość udzielenia odpowiedzi na drodze wielokrotnego wyboru.*

Z analizy danych wynika, że ponad połowa respondentów (58,8%) twierdzi, że miejscem, w którym zauważają bądź doświadczają przemocy w szkole jest korytarz szkolny. Innym miejscem, w którym badani doświadczają bądź obserwują przemoc jest szatnia. Kolejnymi miejscami, w których badani nieco rzadziej obserwują akty przemocy jest między innymi: obszar przed szkołą (30,9%), klasa szkolna (29,4%), czy boisko (11,8%). Ponadto 42,6% badanych wskazało na obszar poza szkołą, zaś 11,8% drogę do szkoły/do domu.

Ukazane dane empiryczne wyraźnie wskazują, że zdaniem zdecydowanej większości badanych przemoc w szkole występuje gdyż zawsze są tacy, którzy chcą się popisać i pokazać przed innymi, jacy są silni i ważni. Taką opinię wyraziło ogółem 67,6% respondentów. Ponadto 41,2% respondentów twierdzi, że przemoc jest formą zabawy dla tych osób. 23,5% uważa, że agresja jest objawem zemsty, zaś 7,4% twierdzi, że jest to skutek utożsamiania się z ulubionym bohaterem z gier bądź filmów.

Można, więc przyjąć, że zdecydowana większość badanych jest zdania, iż przemoc w środowisku szkolnym występuje i to występuje raczej często. Zdaniem badanych przemoc w szkole wiąże się z tym, iż są uczniowie chcący zaimponować innym, pokazać, że oni są silni i ważni.

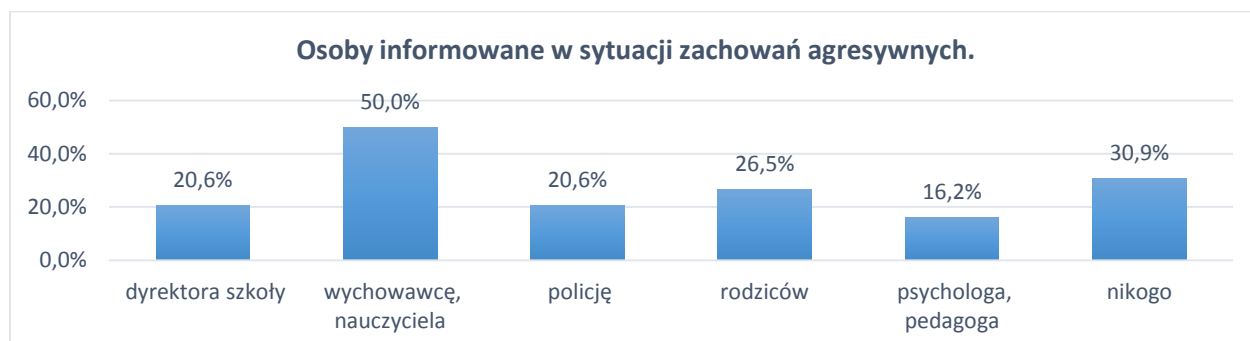
Wykres 3. *Opinie badanych na temat przyczyn występowania przemocy w szkole.*



**Podane dane procentowe nie sumują się do 100, ponieważ badani mieli możliwość udzielenia odpowiedzi na drodze wielokrotnego wyboru.*

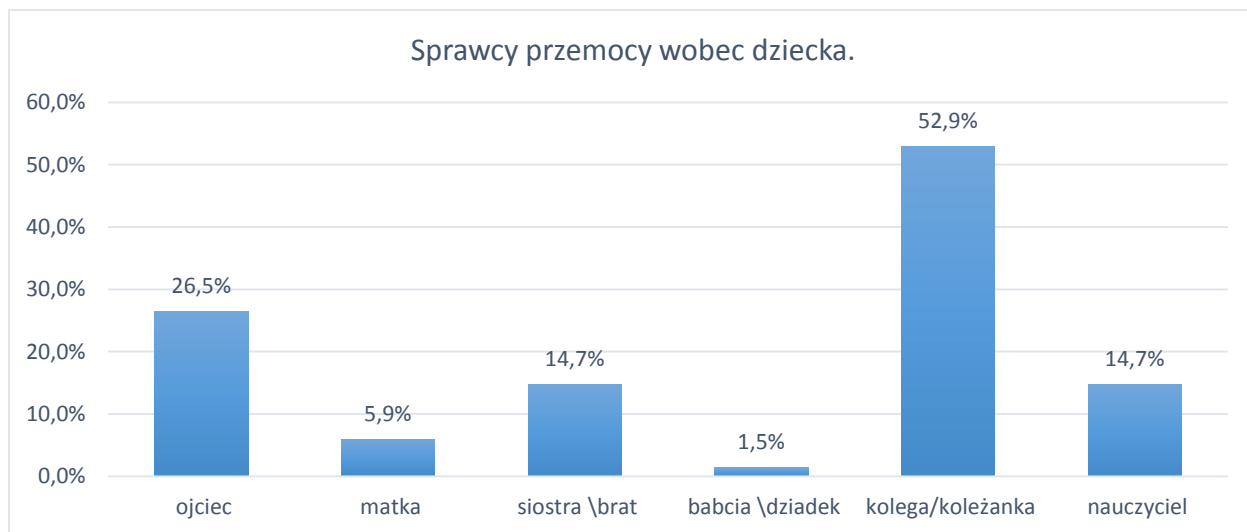
Dane przedstawione w zestawieniach wskazują, że zdaniem respondentów o zachowaniach agresywnych najszybciej powiedzieliby wychowawcy (58,7%), następnie dyrektorowi szkoły (20,6%). Rzadziej z taką informacją poszliby do rodziców (26,5%) oraz pedagogów lub psychologów (16,2%). Aż 20,6% ankietowanych o przemocy poinformowałaby policję. Duża część osób badanych nie poinformowałaby o przemocy nikogo (30,9%).

Wykres 4. *Osoby informowane w sytuacji zachowań agresywnych.*



**Podane dane procentowe nie sumują się do 100, ponieważ badani mieli możliwość udzielenia odpowiedzi na drodze wielokrotnego wyboru.*

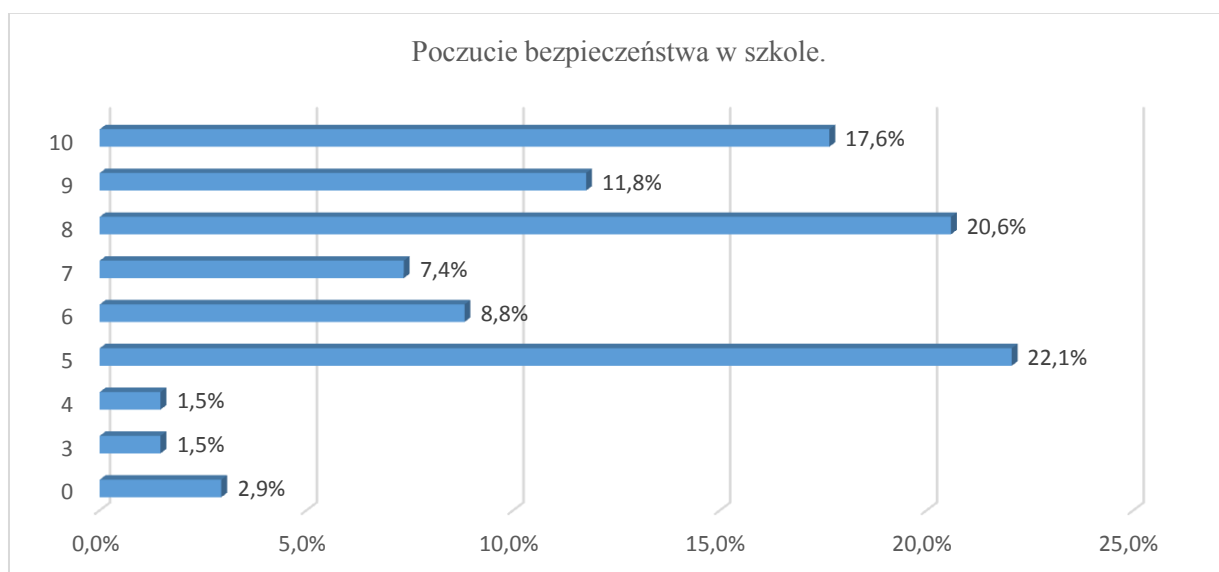
Wykres 5. Sprawcy przemocy wobec dziecka.



*Podane dane procentowe nie sumują się do 100, ponieważ badani mieli możliwość udzielenia odpowiedzi na drodze wielokrotnego wyboru.

Uzyskane dane pozwalają sądzić, iż to rówieśnicy są najczęstszymi sprawcami przemocy (52,9% opinii osób badanych). Sprawcami przemocy wobec dzieci w opinii badanej młodzieży są również nauczyciele (14,7%). W sytuacji rodzinnej najczęściej do przemocy dopuszcza się ojciec (26,5%), rodzeństwo (14,7%) zaś w niewielki procent badanych wskazał na matkę (5,9%) oraz dziadków (1,5%).

Wykres 6. Poczucie bezpieczeństwa w szkole.



17,6% badanych ocenia, iż w szkole czuje się bardzo bezpiecznie. 8,8% badanych ocenia swoje poczucie bezpieczeństwa na 6, zdecydowanie więcej na 8 (20,6%), 7 (7,4%) czy 9 (11,8%). Natomiast 2,9% badanych nie czuje się wcale w szkole bezpiecznie, podobnie mogą uważać osoby, które swoje bezpieczeństwo oceniły na 3 (1,5%).

Typ rodziny a podejmowanie zachowań ryzykownych przez młodzież

Tabela 2. *Rodzaje zachowań ryzykownych młodzieży w poszczególnych typach rodzin.*

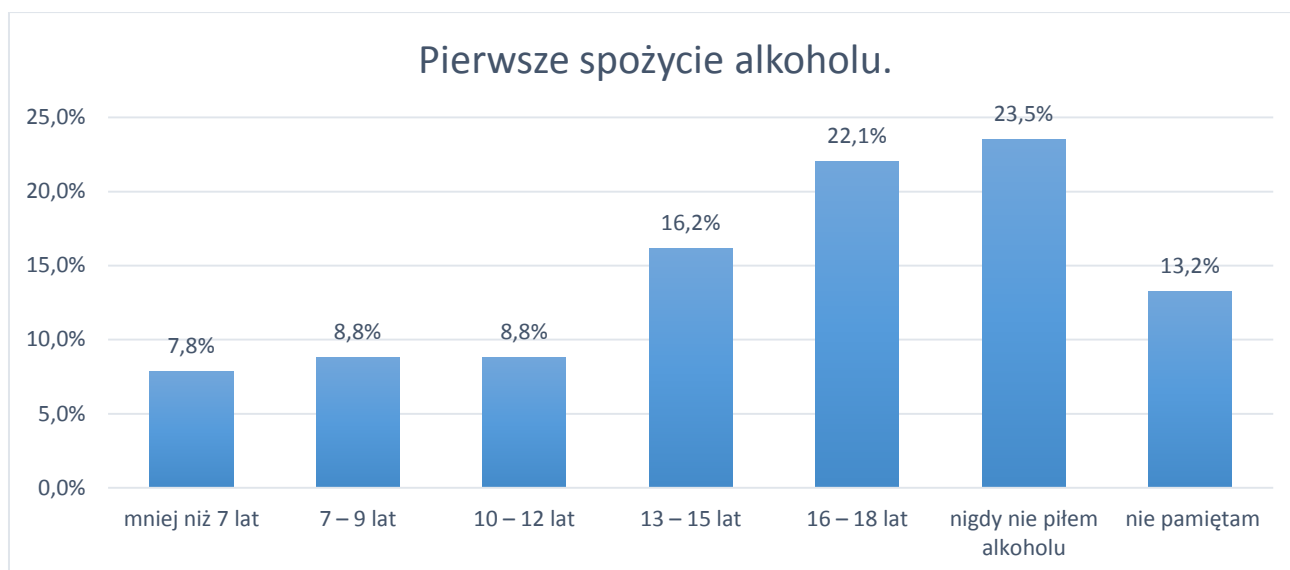
Rodzaj podejmowanego zachowania	Rodzina pełna	Rodzina niepełna
zażywanie narkotyków	4,8%	25%
spożywanie alkoholu	59,7%	87,5%
uprawianie seksu	25,8%	50%
palenie papierosów	55,6%	100%
zatargi z policją	32,3%	62,5%

Jak wynika z powyższych danych 59,7% ankietowanych wychowujących się w rodzinach pełnych zadeklarowało spożycie alkoholu. Niewiele mniej, 55,6% zadeklarowało, iż paliło papierosy, zaś 4,8% używa narkotyków. Wśród respondentów wychowujących się w rodzinach niepełnych 87,5% piło alkohol oraz 100% paliło papierosy. 25% osób z rodzin niepełnych używa narkotyki. Pierwszego kontaktu seksualnego doświadczyło 25,8% osób z rodzin pełnych oraz 50% badanych z rodzin niepełnych. 32,3% badanych z rodzin pełnym przyznaje się do zatargu z policją, zaś z rodzin niepełnych 62,5%.

Z przedstawionych analiz wynika, że w rodzinach pełnych najczęściej podejmowanym zachowaniem ryzykownym jest picie alkoholu. Taki wynik sugeruje brak kontroli nad młodzieżą ze strony jednego z rodziców, bądź też problemy wychowawcze występujące w tych rodzinach. Może się to wiązać z osłabieniem relacji łączących dzieci z ich rodzicami lub też z wpływem grupy rówieśniczej.

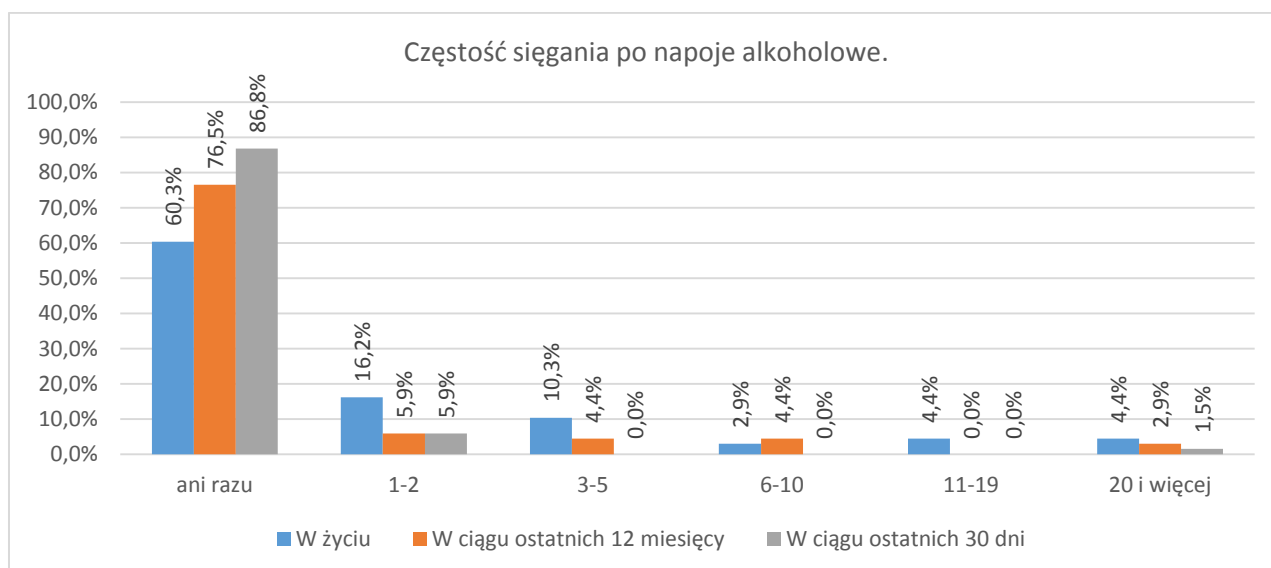
Używanie alkoholu

Wykres 7. Pierwsze spożycie alkoholu.



Jak wynika z powyższych badań 76% osób zadeklarowało, iż zdarzyło im się pić alkohol. Prawie 25% ankieterowanych wskazało, że jeszcze nie spożywało alkoholu. Otrzymane dane wskazują, że najczęściej osób po raz pierwszy sięgnęło po alkohol w wieku pomiędzy 16 a 18 rokiem życia. Podczas pierwszego spożycia mniej niż 7 lat miało prawie 8% osób.

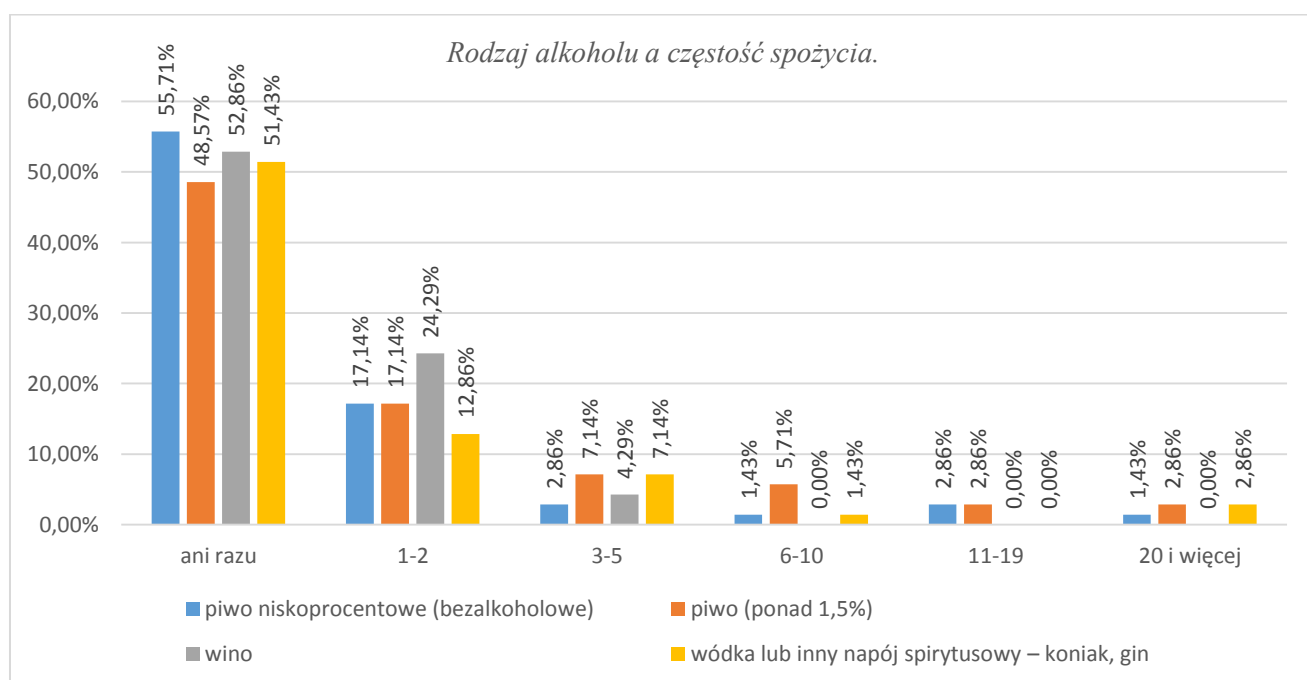
Wykres 8. Częstość sięgania po napoje alkoholowe.



*Podane dane procentowe nie sumują się do 100, ponieważ badani mieli możliwość udzielenia odpowiedzi na drodze wielokrotnego wyboru.

Odpowiedzi osób badanych wskazują, że 4,4% osób piło w życiu 20 razy i więcej. 86,8% badanych deklaruje, że nie sięgało po napój alkoholowy w ciągu ostatnich 30 dni (stan na dzień badania). Najczęściej spożywanym alkoholem w ciągu 30 dni było piwo bezalkoholowe przez prawie 58% badanych z czego większość badanych sięgała po nie 1-2 razy. Równie często sięgano po piwo zawierające ponad 1,5% alkoholu przez prawie 56% badanych. 45% młodych ludzi sięgnęło po wódkę a 29 % po wino.

Wykres 9. Rodzaj alkoholu a częstość spożycia.

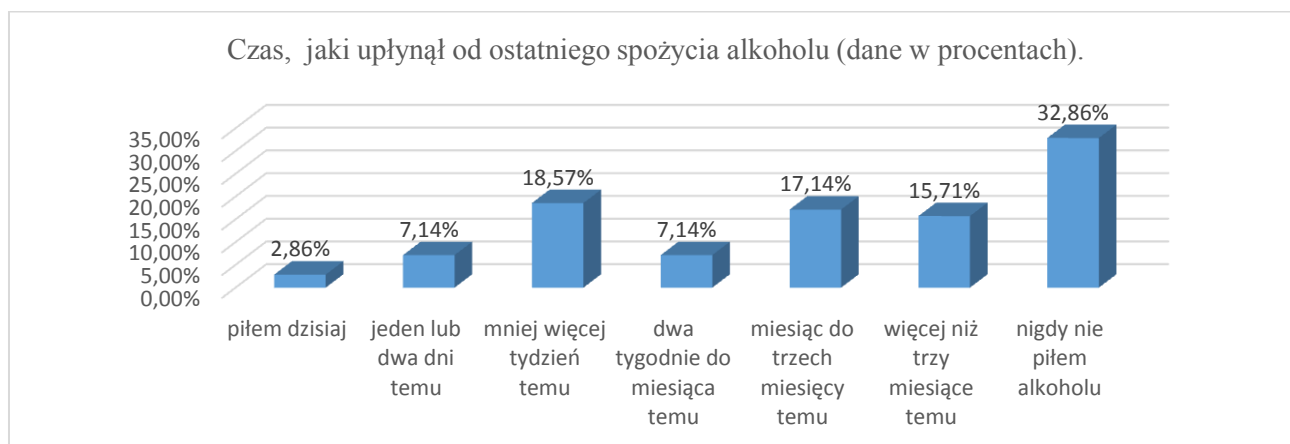


*Podane dane procentowe nie sumują się do 100, ponieważ badani mieli możliwość udzielenia odpowiedzi na drodze wielokrotnego wyboru.

Alkohol najczęściej spożywany jest przez osoby młode we własnym domu (24,3% osób badanych) lub w domu osób znajomych (u rodziny lub kolegi) 20% badanych. Natomiast osobami, z którymi badani spożywali alkohol okazali się najczęściej koledzy, znajomi (50%) oraz inni dorośli w tym rodzice (17%), nie wliczając osób będących wychowawcami/instruktorami badanych.

Z danych wynika, że ponad 41% badanych samodzielnie kupiło piwo w sklepie. 27,14% wino, prawie 33% wódkę lub inny napój spirytusowy, a 21% whisky, gin lub koniak.

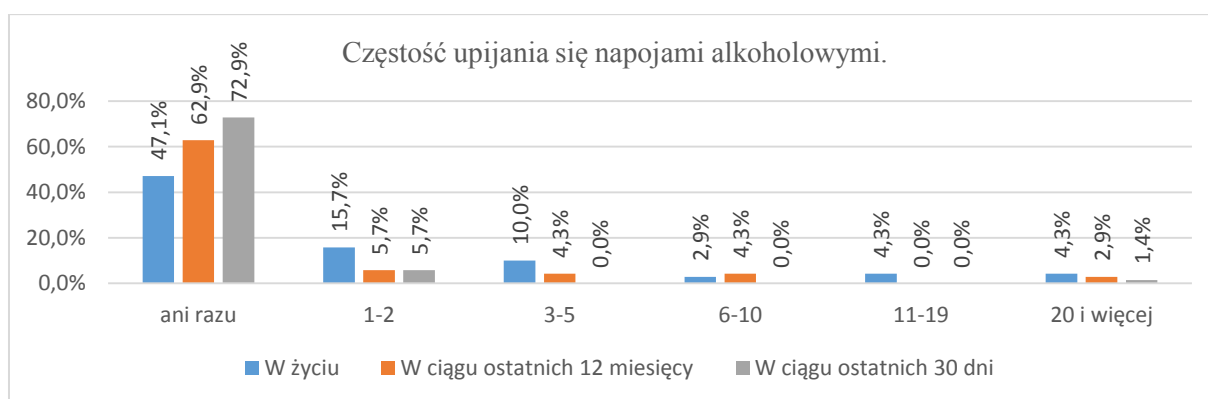
Wykres 10. Czas, jaki upłynął od ostatniego spożycia alkoholu (dane w procentach).



Na 3 dni przed badaniem po alkohol mogło sięgnąć około 10% ankietowanych. Przy czym w ciągu ostatniego tygodnia – 18,57%. Ponad 7% badanych deklaruje, że od ostatniego spożycia minęło 2 tygodnie do miesiąca. 17,14% badanych twierdzi, iż nie pije dłużej niż 3 miesiące. Ostatni kontakt z alkoholem w okresie od miesiąca do trzech - deklaruje prawie 16% badanych.

Ponad 37% badanych przyznaje, że chociaż raz zdarzyło im się upić napojem alkoholowym, odczuwali złe samopoczucie lub wykazywali złe zachowanie. 17% badanych źle się czuło bądź zachowywało po alkoholu w ciągu ostatniego roku, a 7% z nich deklaruje, iż takie sytuacje wystąpiły w ciągu ostatnich 30 dni.

Wykres 11. Częstość upijania się napojami alkoholowymi.



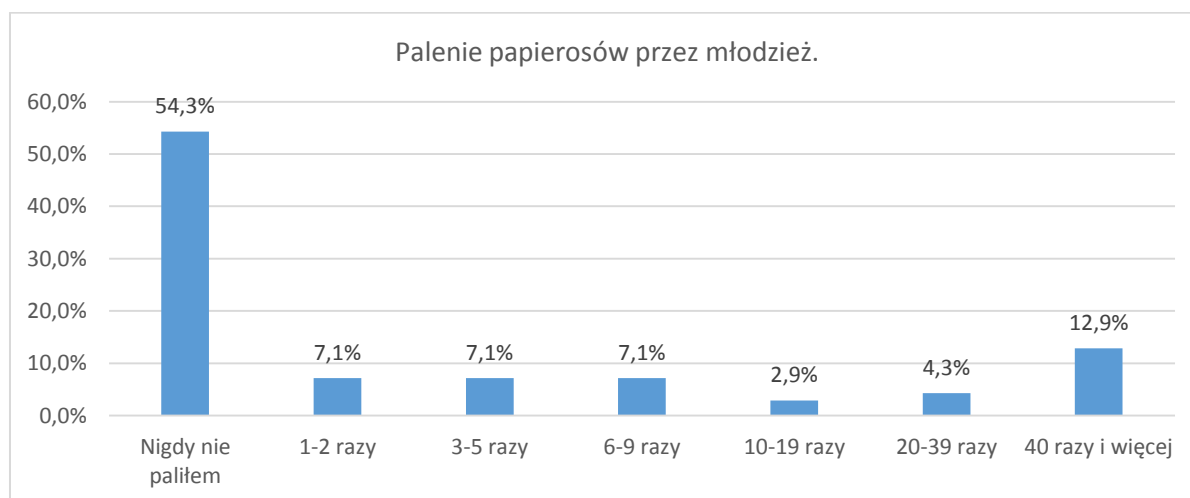
64,3% badanych wskazuje, że ich szkolni koledzy/koleżanki piją alkohol przynajmniej raz w tygodniu. Tylko ponad 7% młodych ludzi uważa, że ich koledzy nie spożywają alkoholu, natomiast 20% nie potrafiło tego określić. Ponad 25% osób twierdzi, że przynajmniej kilka osób z ich otoczenia pije alkohol, natomiast 14% twierdzi, że jest to nawet

połowa ich znajomych. Co więcej deklarują, że ponad 24% z nich było w życiu rodzinnym świadkiem przykrych sytuacji spowodowanej pićm alkoholu, o której trudno im będzie zapomnieć. Osoby młode wykazują przekonanie, że alkohol zawarty w piwie w porównaniu z alkoholem zawartym w wódce jest: mniej szkodliwy (28,6%). Na to, że jest tak samo szkodliwy wskazało 38,6%, natomiast na większą szkodliwość 4,3%. 27% nie potrafiło określić. Ponad 85% młodych ludzi deklaruje, że zostało ostrzeżonych przed skutkami używania alkoholu, najczęściej przez rodziców (64%) oraz nauczycieli (54%).

Używanie tytoniu

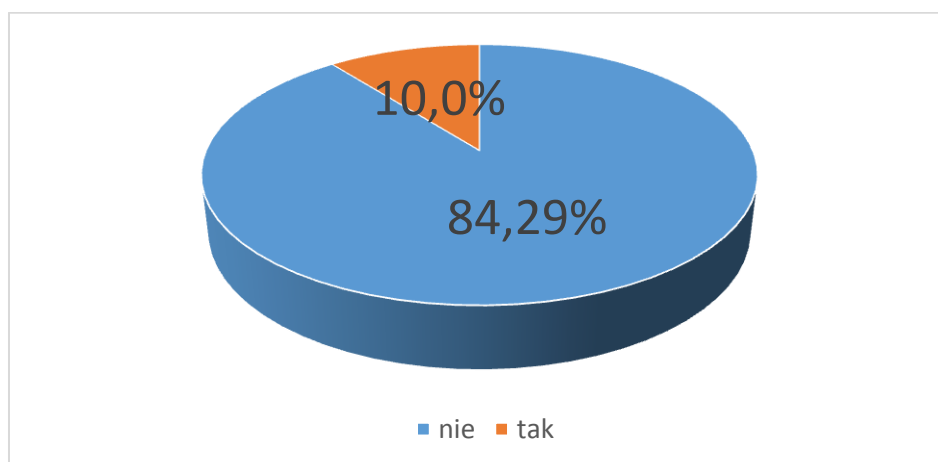
Jedną z najbardziej popularnych i powszechnie dostępnych substancji uzależniających jest nikotyna. Palenie tytoniu – jako jedna z legalnych, dopuszczonych do sprzedaży substancji psychoaktywnych - nie jest przedmiotem aż tak szerokiej dyskusji społecznych jak nadużywanie alkoholu czy stosowanie narkotyków. Niewątpliwie przyczyną takiego stanu rzeczy jest fakt, iż palenie papierosów nie ma tak daleko idących konsekwencji społecznych – choć bardzo poważne zdrowotne. Z uzyskanych danych wynika, iż prawie 41,4% uczniów wykazało, że paliło papierosy. Największy procent osób ankietowanych (12,9%) przyznaje, że sięgnęło po papierosa 40 razy i więcej. 54,3% ankietowanych deklaruje, że nigdy nie sięgnęło po papierosa. Najwięcej z osób badanych deklaruje palenie od 1 do 5 papierosów dziennie (14,3%).

Wykres 12. *Palenie papierosów przez młodzież.*



Używanie narkotyków i „dopalaczy”

Wykres 13. Używanie substancji psychoaktywnych.



Wśród badanych 10% osób przyznało się do używania substancji psychoaktywnych m.in. marihuany oraz leków uspokajających. 41,4% osób stwierdziło, że zna w swoim otoczeniu osoby używające ww. substancji.

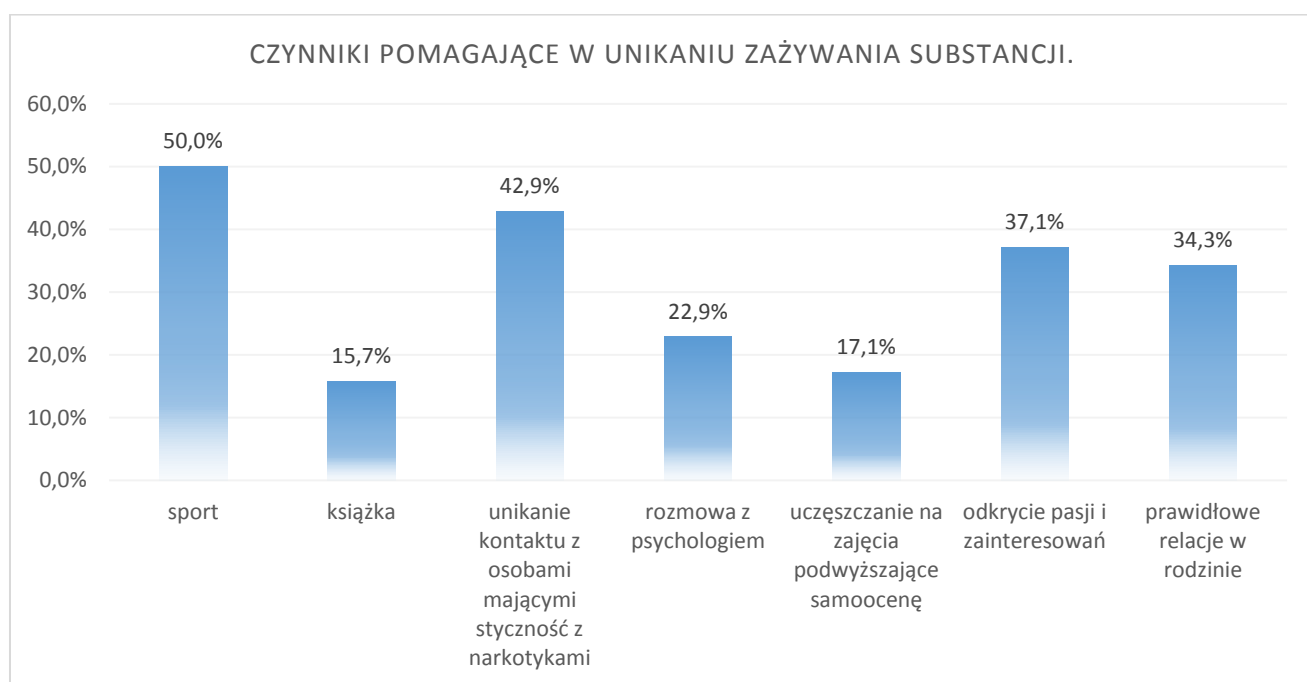
Tabela 3. Znajomość substancji psychoaktywnych.

Rodzaj substancji	Procent badanych, którzy znają daną substancję
metadon	22,86%
crack	28,57%
kokaina	78,57%
marihuana i haszysz	75,71%
astracyt	20,00%
LSD	58,57%
amfetamina	74,29%
polska heroina	42,86%
grzyby halucynogenne	60,00%
GHB	18,57%
heroina	72,86%
leki uspokajające i nasenne	71,43%

Wiele środków psychoaktywnych jest znanych ankietowanym. W najczęściej określanych jako znane znalazły się kokaina (78,6%) oraz marihuana i haszysz (75,7%). Nie

mniej znana jest także amfetamina – 74,3% oraz heroina – 72,9%. Najmniej znane okazały się GHB (18,6%) oraz metadon (20%) (patrz. tabela 3). Najczęściej młodzi ludzie zażywają narkotyki podczas spotkań z przyjaciółmi (14,3%) oraz w innych, nieokreślonych przez nich, miejscach – 14,3%. Co więcej 30% ankietowanych zna osobę handlującą narkotykami. Według młodych ludzi sport (50% badanych) najbardziej pomaga w uniknięciu zażywania narkotyków. Do czynników ochronnych należą według nich również unikanie kontaktu z osobami mającymi styczność z narkotykami 42,9% a także odkrywanie pasji i zainteresowań (37,1%). 51,4% młodych ludzi potwierdziło udział w zajęciach z profilaktyki w szkole.

Wykres 14. Czynniki pomagające w unikaniu zażywania substancji.



*Podane dane procentowe nie sumują się do 100, ponieważ badani mieli możliwość udzielenia odpowiedzi na drodze wielokrotnego wyboru.

Motywy podejmowania zachowań ryzykownych

Z przeprowadzonych badań wynika, iż respondenci uważają zażywanie środków psychoaktywnych najczęściej jako groźne dla życia i zdrowia (91,4%). Jednak 7,14% uważa, że środki psychoaktywne są niegroźne. Głównymi motywami sięgania po substancje według

młodych ludzi są: problemy w domu, ciekawość doznań oraz chęć zaimponowania innym (po 55,7%). Kolejnymi motywami są: dobra zabawa (51,4%), problemy w szkole (47,1%), nabranie pewności siebie (44,3%). 32,9% respondentów twierdzi, że używają substancji pod wpływem przebywania ze znajomymi mającymi kontakt z używkami, zaś 31,4% ponieważ jest to modne. 28,6% młodych osób pod wpływem używek czuje się mądrzejszym i lepszym, dla 27,1% osób używki są objawem buntu przeciwko dorosłym i wartościom. 22,9% ankietowanych przyznaje, iż jest to dla nich ucieczka od samotności i nudy.

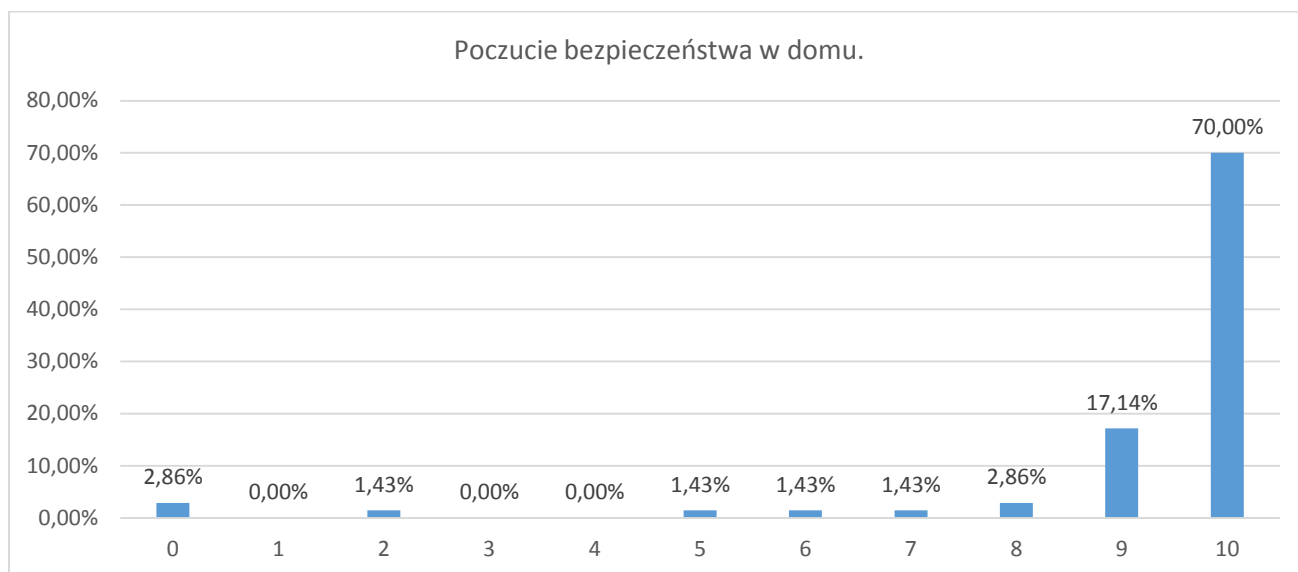
W przypadku palenia papierosów 50% badanych wskazuje, iż to chęć wyróżnienia się i zaimponowania rówieśnikom skłania ich do palenia papierosów. Również przyznają, że do palenia są namawiani przez rówieśników (47,1%). Palenie w opinii badanych to dobry sposób na szybsze stanie się dorosłym (37,15) oraz przyłączenie się do grupy (35,7%). Dla 28,6% palenie jest relaksujące, 27,1% osób ucieka w ten sposób od problemów szkolnych oraz w życiu osobistym (22,9%). Dla 27,1% osób palenie to miły sposób spędzania wolnego czasu. Palenie jako skutek podążania za modą wskazuje 26,7% osób badanych.

Reasumując, wpływ otoczenia, a w szczególności rówieśników, odgrywa dużą rolę w używaniu substancji psychoaktywnych.

Sytuacja rodzinna

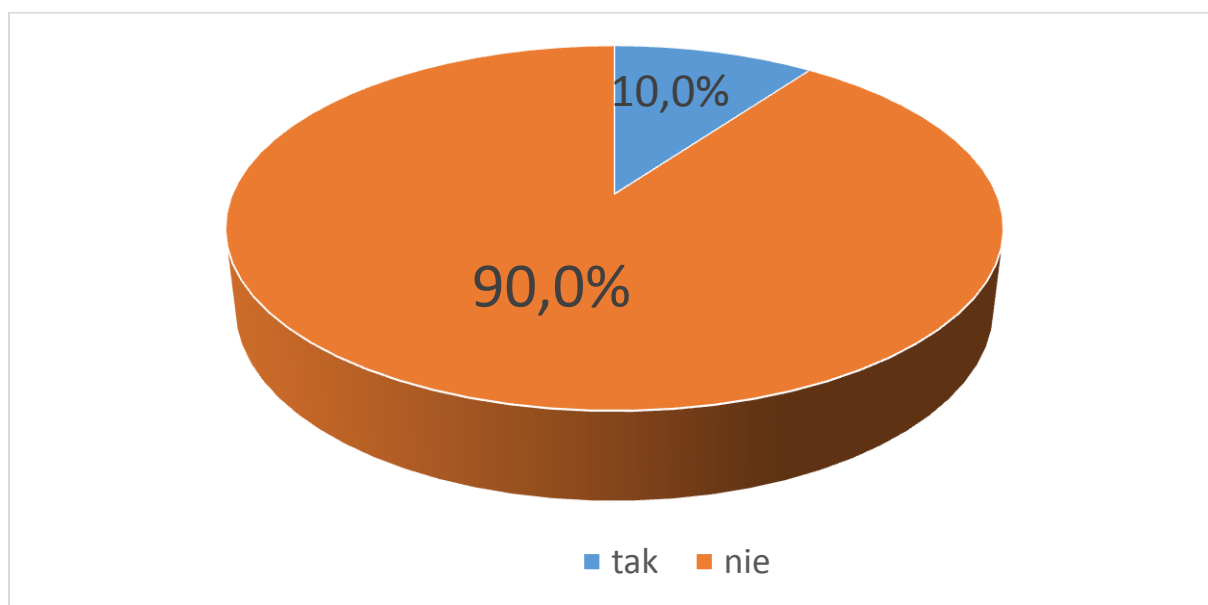
Najczęściej wymienianym zawodem wśród ojców był budowlaniec (8,6%), następnie rolnik i kierowca – po 7,1%. Inne wymieniane zawody wykonywane przez ojców to: elektryk, nauczyciel, kierownik, pracownik firmy, murarz, policjant, informatyk, lekarz czy strażak. Wśród zawodów matek najwięcej osób wskazało na zawód nauczyciela (10%) oraz pracę w gospodarstwie domowym (8,6%). Wymieniano także zawody takie jak: pielęgniarka, sprzątaczką, kelnerka, księgowa czy rolnik. Osoby badane pochodziły zazwyczaj z rodzin pełnych (88,6%). Na brak ojca w rodzinie wskazało 8,6%, a na brak obojga rodziców 1,4%. Na brak matki w rodzinie nie wskazała żadna osoba. Młodzież biorąca udział w badaniu pochodziła zazwyczaj z rodzin 4 osobowych. Największą wskazaną liczbą osób w rodzinie była 16-osobowa rodzina, natomiast najmniejszą dwuosobowa.

Wykres 15. *Poczucie bezpieczeństwa w domu.*



Otrzymane wyniki pokazują na zróżnicowany poziom poczucia bezpieczeństwa wśród badanej młodzieży w domach. Największy procent badanych 70% ocenia poczucie bezpieczeństwa na 10 (czują się bardzo bezpiecznie). 17,1% badanych bezpieczeństwo w domu ocenia na 9 punktów. 2,9% badanych deklaruje, że nie czuje się bezpiecznie w swoim domu.

Wykres 16. *Częstość spożywania alkoholu przez rodziców/opiekunów.*



Jak wynika z uzyskanych danych 10% respondentów wykazało, iż w ich rodzinach przynajmniej raz w tygodniu rodzice spożywają alkohol. 90% uczniów wykazało, że w ich rodzinach alkohol nie jest spożywany tak często.

Kolejną kwestią są relacje łączące młodych ludzi z ich rodzicami. Najwięcej ankietowanych (52,9%) zadeklarowało, iż ich relacje z rodzicami są bardzo dobre. O połowę mniej osób (27,1%) określiło relacje jako dobre, zaś dla 17,1% uczniów relacje z rodzicami są przeciętne. Po 1,4% respondentów twierdzi, iż relacje są słabe lub bardzo słabe. Czas wolny aktywnie (jeżdżąc na wycieczki, grając w gry, rozmawiając) z rodziną codziennie spędza 30% badanych. 21,4% czas z rodzicami spędza kilka razy w tygodniu, a 17,1% kilka razy w miesiącu. 2,9% badanych wskazuje na brak spędzania wspólnego czasu. Po 14,3% badanych czas z rodzicami spędza raz w tygodniu lub rzadziej niż kilka razy w miesiącu. Badana młodzież twierdzi, że rodzice kontrolują czas jaki spędzają grając w gry komputerowe: często (21,4%), czasami (21,4%) oraz rzadko (22,9%). Spośród osób badanych 31,4% młodych ludzi zadeklarowało, że nigdy nie doświadczyło kontroli ze strony rodziców.

Na pytanie o zgodę rodziców osób badanych na oglądanie przez nich filmów z przemocą 78,6% młodzieży twierdzi, że rodzice pozwalają im oglądać filmy z aktami przemocy natomiast 18,6% uważa, że opiekunowie nie wyrażają na to zgody. Co więcej 87,1% badanych może oglądać telewizję kiedy chce, zaś korzystanie z telewizji przez 12,9% rodziców osób badanych jest kontrolowane. W sytuacji 55,7% osób badanych rodzice nie są obecni podczas oglądania przez nich telewizji. 57,1% badanych deklaruje, że rodzice nie wyjaśniają im niezrozumiałych treści, zdarzeń oraz sytuacji emitowanych w telewizji. 70% badanych deklaruje, że rodzice rozmawiali z nimi na temat zagrożeń płynących z Internetu i używania telefonów komórkowych, natomiast 31,4% twierdzi, że nigdy nie odbyło takiej rozmowy.

Tabela 4 zawiera wyróżnione przez osoby badane programy telewizyjne, seriale filmy, które są dozwolone oraz zabronione przez rodziców.

Tabela 4. *Programy zabronione i dozwolone przez rodziców.*

Programy dozwolone przez rodziców (oglądane z rodzicami)	Programy zabronione przez rodziców
Na dobre i na złe	pornografia
M jak miłość	niedostosowane do wieku

Ojciec Mateusz	Zdrady
Barwy szczęścia	
Lombard	
Życie pod zastaw	
Top model	
19+	
Anime	
Ranczo	
Taniec z gwiazdami	
Rodzinka.pl	
Programy kryminalne	
Ukryta prawda	
Szpital	
Szkoła	
Big brother	
Szybcy i wściekli	

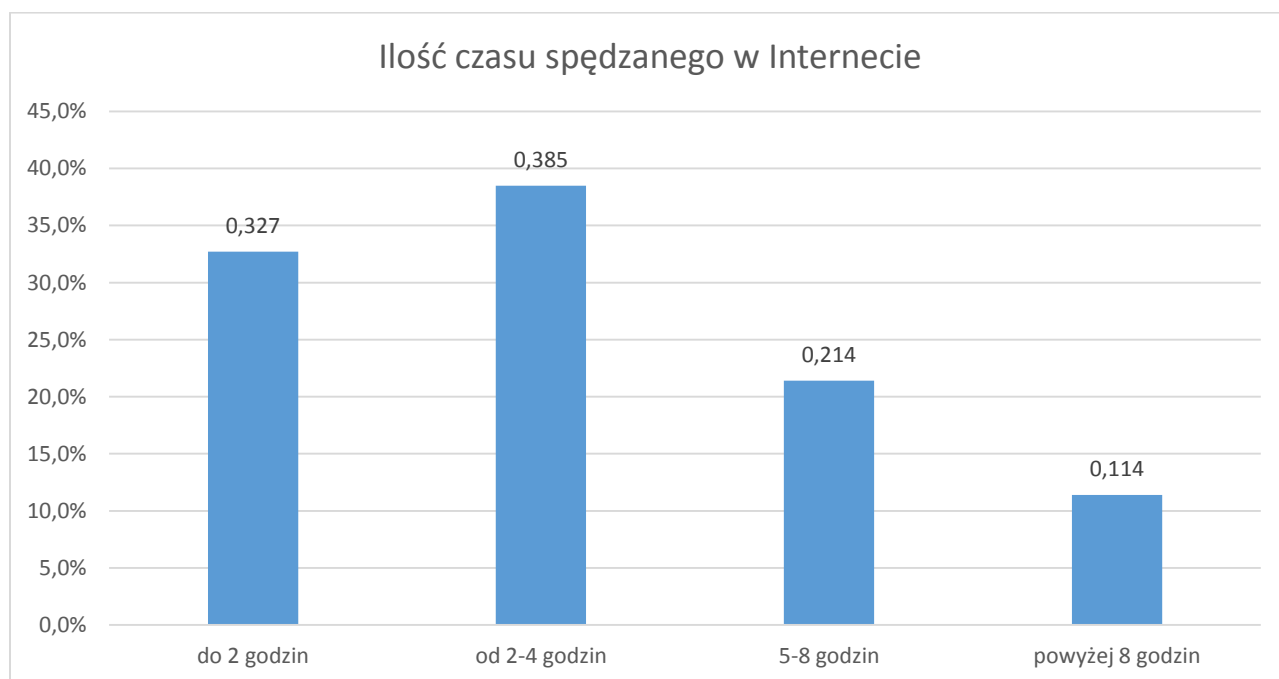
Należy pamiętać, że media są jednym z niekwestionowanych źródeł przemocy. Z uzyskanych danych wynika, iż 18,6% młodzieży doświadcza zachowań przemocowych tj. bicie (popychanie, szarpanie), wyzwiska (krzyk, groźby, szantaż), zabranie telefonu komórkowego.

Cyberprzestrzeń, Internet, komputer, telewizja

Z danych wynika, iż największa ilość osób badanych (37%) posiada w domu przynajmniej 2 telewizory. 73% procent badanych potwierdza, iż zdarza się im jeść posiłki podczas oglądania telewizji. 11% badanych ją ogląda zasypiając. Według młodzieży do telewizji przyciąga ich zazwyczaj ciekawość, nuda, poszukiwanie rozrywki. Spośród badanych 25,5% osób posiada swojego ulubionego bohatera telewizyjnego. Aż 35,7% lubi programy i filmy z przemocą. 28,5% respondentów uważa, że sceny przemocy prezentowane w filmach są odzwierciedleniem rzeczywistości. Co więcej 32,7% młodych ludzi uważa, że

telewizja pokazuje w jaki sposób radzić sobie w sytuacjach trudnych np. gdy doświadczają obrażenia ze strony innych.

Wykres 1. *Ilość czasu spędzanego w Internecie.*

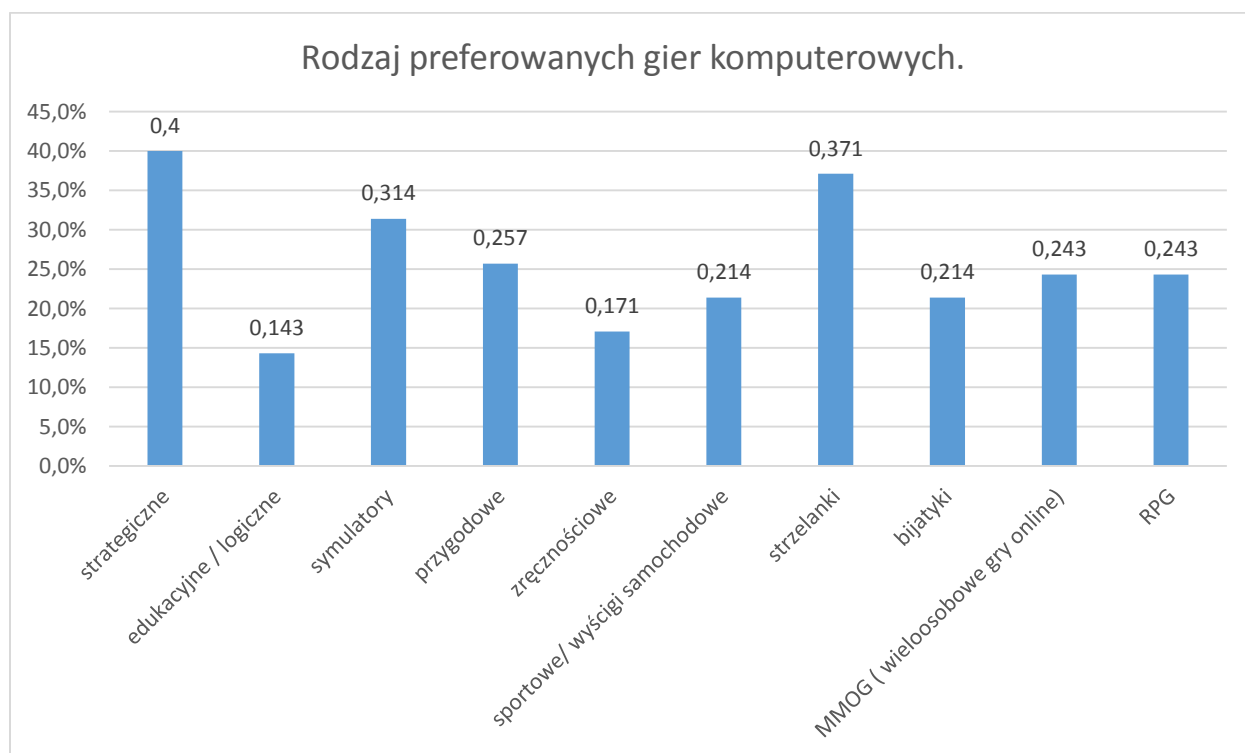


Z otrzymanych danych wynika, że badani korzystają z internetu codziennie (94,3%) Dziennie 38,6% spędza w Internecie od 2 do 4 godzin. Używanie do 2 godzin deklaruje 32,9% badanych. Powyżej 21,4% badanych spędza w Internecie więcej niż 5 godzin dziennie, z czego 11,6% przyznaje, do używania internetu powyżej 8 godzin dziennie. W subiektywnym odczuciu ilości spędzanego czasu ponad połowa badanych uważa, że wszyscy poświęcają podobny czas na korzystanie z Internetu. 48,7% badanych sądzi, że prawdopodobnie spędza za dużo czasu surfując w Internecie. Najczęściej młodzież korzysta z Internetu w domu (ponad 95,7% badanych) oglądając filmy/seriale (64,3%), przeglądając portale społecznościowe (54,2%). 47,1% deklaruje, że używa internetu w celu przeglądania stron internetowych, tematycznych portali, serwisów informacyjnych. 37,1% do poszukiwania materiałów potrzebnych do lekcji, 32,9% gra online zaś 30 % prowadzi w sieci rozmowy.

Wyniki badań pokazują, że ponad 78,6% osób młodych woli kontakty w świecie rzeczywistym od kontaktów przez Internet. Ponad 17,1% badanych nie potrafiło określić. Badani deklarują, iż często i bardzo często spędzają czas ze znajomymi poza internetem (78,6%). 4,3% młodych ludzi przyznaje, że nie wychodzi wcale ze znajomymi. Co więcej 60% osób preferuje spędzanie czasu w sposób aktywny, uprawiając sporty, wyjeżdżając na wycieczki. 21,4% woli w wolnym czasie surfować w Internecie natomiast 18,3% preferuje naukę w wolnym czasie. Dla 10% badanych ważne jest czytanie w wolnym czasie, zaś 8,6% na pierwszym miejscu wybiera gry na komputerze.

Z uzyskanych danych wynika, że ponad połowa badanych poświęca przynajmniej godzinę dziennie na gry komputerowe. Z czego 7,1% młodych ludzi udzieliło odpowiedzi, że spędza przed komputerem powyżej 4 godzin dziennie. 14,3% respondentów wskazała, że dziennie spędzają na graniu do 1 godziny a 22,9% nie korzysta z gier wcale. Otrzymane dane wskazują, że prawie 78,6% badanych najczęściej gra w domu.

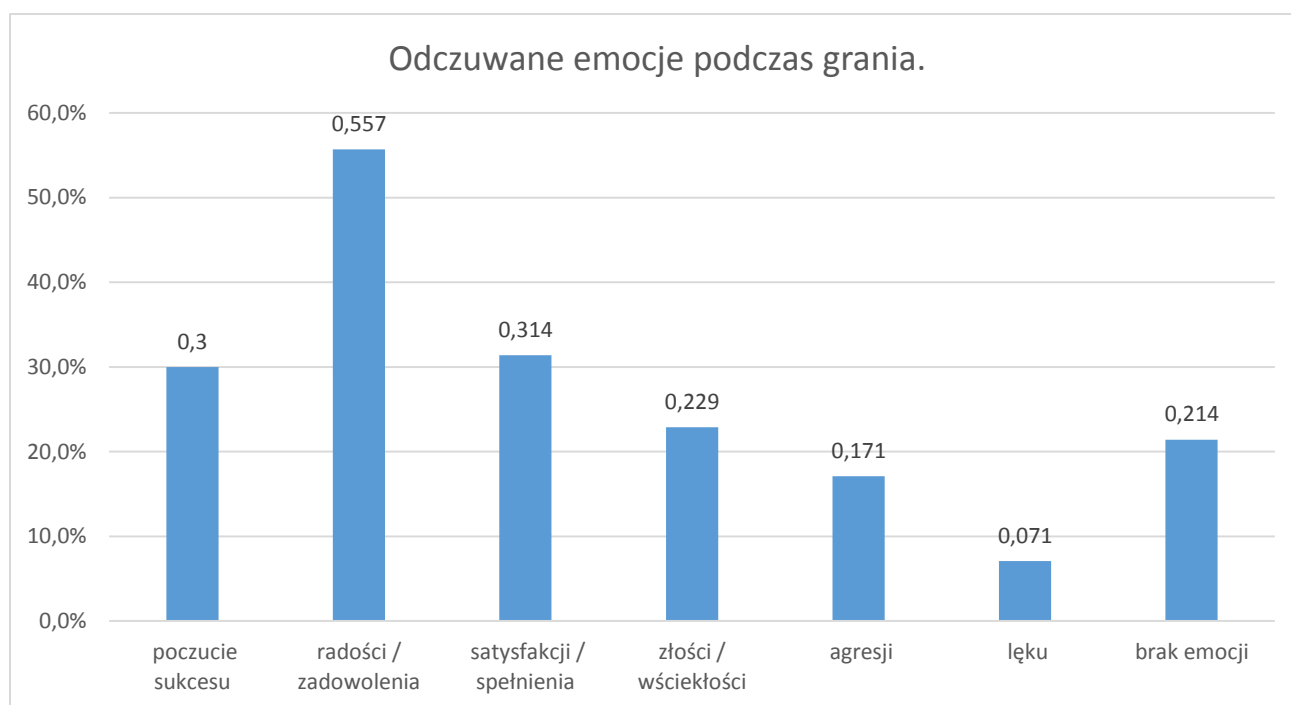
Wykres 2. Rodzaj preferowanych gier komputerowych.



**Podane dane procentowe nie sumują się do 100, ponieważ badani mieli możliwość udzielenia odpowiedzi na drodze wielokrotnego wyboru.*

Z analizy wyników wynika, iż istnieje różnica pomiędzy rodzajem preferowanych gier komputerowych. Najwięcej badanych wybiera gry typu strategiczne (40%). Nieco mniej wybiera strzelanki (37,1%) i przygodowe (25,7%). Najmniejszą popularnością cieszą się gry edukacyjne (14,3%) i zręcznościowe (17,1%).

Wykres 3. *Odczuwane emocje podczas grania.*

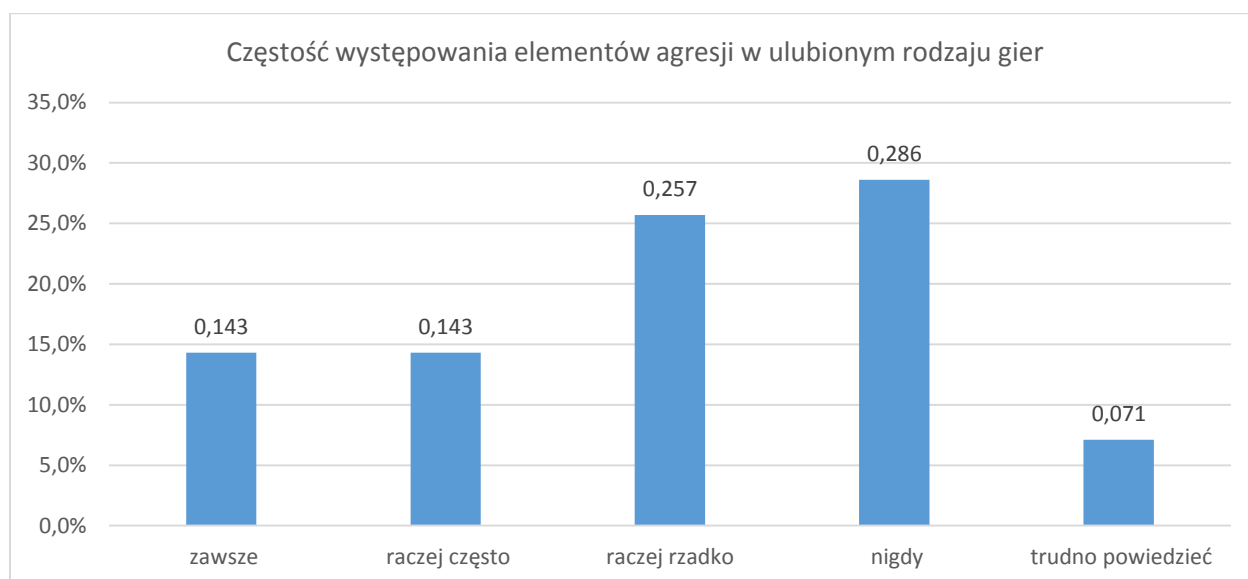


**Podane dane procentowe nie sumują się do 100, ponieważ badani mieli możliwość udzielenia odpowiedzi na drodze wielokrotnego wyboru.*

Z powyższych analiz wynika, że 55,7% uczniów wskazała, że emocją, która najczęściej towarzyszy im podczas grania jest radość oraz zadowolenie. Z analizy otrzymanych wyników badań wynika, iż 31,4% badanych odczuwa satysfakcję i spełnienie podczas grania w gry komputerowe, 30% ma poczucie sukces. Natomiast 22,9% przeżywa złość bądź wściekłość podczas grania, 21,4% ankietowanych nie odczuwa żadnych emocji. 17,1% odczuwa agresję, a tylko 7,1% odczuwa lęk. 18,6% respondentów zaznaczyło, że nigdy nie wpada w złość, gdy nie udaje im się pokonać przeciwnika bądź przejść do kolejnego etapu gry, zaś 8,6% deklaruje, że zdarza im się to dość często.

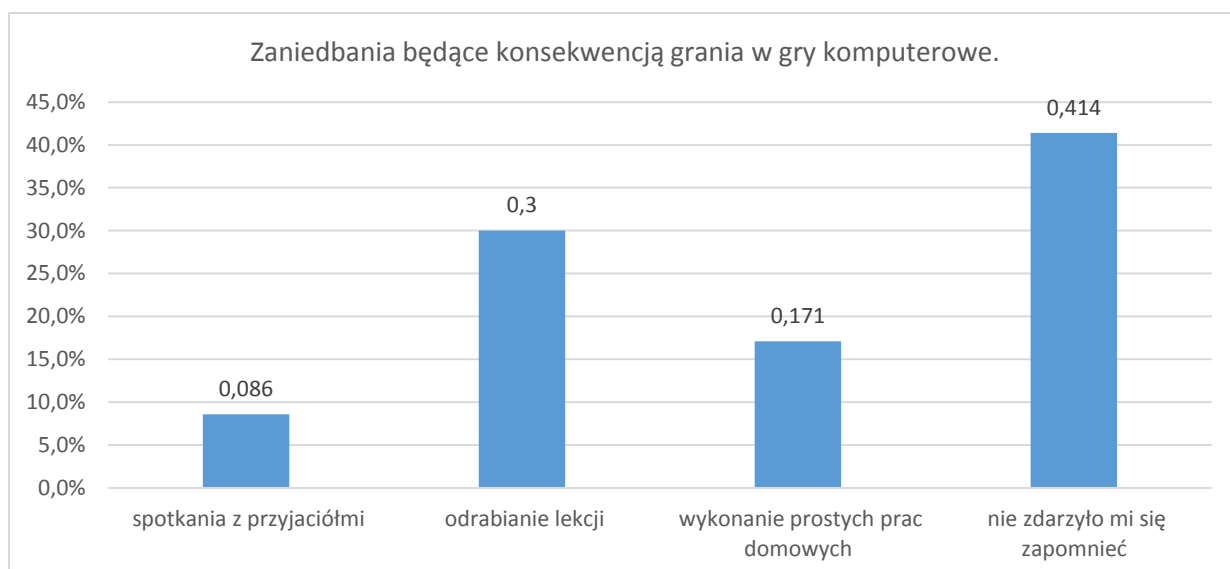
38,6% uczniów wskazała, że agresywność w grach komputerowych zależy od rodzaju gry w którą się gra. Natomiast 10 % respondentów zaznaczyło, że agresywność daje możliwość rozładowania nerwów. 17,1 % ankietowanych wskazała, że jest jej za dużo w grach. Tyle samo - 17,1% uczniów zaznaczyła, że agresywność dodaje grze atrakcyjności. 24,3 % uczniów wskazało, że nie grają w brutalne gry.

Wykres 4. Częstość występowania elementów agresji w ulubionym rodzaju gier.



W przypadku występowania agresji w ulubionych gatunkach gier, 14,3% pytanych przyznaje, że agresja występuje w nich zawsze, tyle samo uważa, że raczej często. 25,7% pytanych deklaruje, że przemoc w ich ulubionych grach występuje raczej rzadko. 7,1% nie było w stanie określić. Wśród badanych 28,6% młodych ludzi, uważa, że agresja w ich ulubionych grach nie występuje nigdy.

Wykres 5. Zaniechania będące konsekwencją grania w gry komputerowe.



Granie w gry sprawia, że 8,6% osób zapomina o spotkaniach z przyjaciółmi w czasie rozgrywki, 30% o odrabianiu lekcji a 17,1% o wykonywaniu prac domowych. 41,4% twierdzi, że nie zdarzyło się im zapomnieć o niczym.

Jedną ze wskazanych reakcji na niepowodzenia w grze jest używanie wulgarnych słów (54,2%) następnie uderzenie pięścią w stół (38,6%). Często młodzi ludzie uderzają dłońią w klawiaturę bądź monitor komputera (17,1%). Badani deklarują przekierowywanie emocji na osoby trzecie - krzycząc na kogoś (18,6%), wykazując zachowania agresywne (10%) w tym przemoc fizyczną (2,9%). Wyniki wykazują, że 17% badanych uważa, że gry komputerowe nie mogą uzależnić. 68 % uważa, że gry uzależniają, zaś - 15% - młodych ludzi nie potrafiło określić.

Nadmierne korzystanie z gier komputerowych może prowadzić do licznych skutków zdrowotnych młodzieży tj. pogorszenie wzroku, bóle i zawroty głowy, bóle karku i pleców, bóle mięśni i okolic krzyża czy nawet halucynacje słuchowe.

Jak wynika z uzyskanych w badaniu danych, 4,3% badanych nigdy nie miała dolegliwości zdrowotnych związanych z nadmiernym korzystaniem gier komputerowych. Natomiast 95,7% badanych stwierdziło, że czasami występują u nich pogorszenie wzroku (28,6%), bóle i zawroty głowy (18,6%), bóle karku i pleców (34,3%), bóle mięśni i okolice krzyża (11,4%) a nawet halucynacje słuchowe (2,9%).

Wnioski z badań

Analiza lokalnych zagrożeń w gminie Nałęczów pozwala stwierdzić, iż najbardziej palącym problemem w gminie - wedle jej mieszkańców - jest uzależnienie od alkoholu, które wiąże się z przemocą domową. Pociąga za sobą szereg innych problemów społecznych. m.in. przemoc w szkole oraz związane z nią nadużywanie mediów. Brak pracy i perspektyw części mieszkańców gminy tworzą syndrom czynników predysponujących do nadużywania alkoholu i stosowania przemocy przez osoby czujące się społecznie i ekonomicznie wykluczone.

Analiza wyników badań przeprowadzonych wśród badanych dorosłych mieszkańców gminy, dotyczących spożywania alkoholu wskazuje, że alkohol jest obecny w ich życiu i to dość często. Werbalizowana przez mieszkańców percepcja problemów alkoholowych pozwala stwierdzić, że jest to spory problem środowiska lokalnego, traktowany przez większość mieszkańców jako poważny. Badani dostrzegają nie zawsze właściwe wzorce zachowań związanych z alkoholem środowisku lokalnym, choć niewielka część z nich czuje się zagrożona w swoim bezpieczeństwie ze strony osób pijących alkohol i pewnie dlatego istnieje małe oczekiwanie od władz lokalnych podjęcia konkretnych działań. Interującym jest, że młodzież w mniejszym stopniu dostrzega używanie alkoholu przez rodziców niż oni sami.

Trudno jednoznacznie ocenić deklaracje dorosłych mieszkańców gminy dotyczące kontaktu z narkotykami. Choć jest to ewidentnie problem w szkołach średnich. 10 % przyznało się do używania narkotyków. Ponad 40 % badanych uczniów zna osoby stosujące narkotyki. Budująca jest powszechność wiedzy wśród młodzieży i dorosłych o szkodliwym, narkotycznym działaniu tzw. dopalaczy.

Odrębnym problemem w gminie jest przemoc. Choć interwencji Policji jest stosunkowo niewiele, zjawisko to jest dobrze znane i powszechnie występujące zarówno w domach jak i w środowisku szkolnym. W 83% gospodarstw domowych występują formy przemocy. Głównie chodzi tu o obserwacje sytuacji rodzinnej sąsiadów, choć 20% osób przyznało się do przemocy we własnym domu. Najczęściej ofiarami przemocy są dzieci i żony (kobiety). Badania ukazały, że najczęściej przemoc wobec badanych stosują ich koledzy, koleżanki. Ok. 14% badanych przyznało się, że dotknęła ich przemoc w środowisku rodzinnym najczęściej w formie bicia, popychania, szarpania ale także zabierania telefonu komórkowego czy karania.

Do głównych skutków przemocy w późniejszym życiu ofiar są przede wszystkim agresywność, brak pewności siebie i izolowanie się od społeczeństwa. Pociuszający jest fakt, iż problem przemocy wobec dziecka został zauważony. Powoduje to min. większe przyznawanie się do tego zjawiska, wzrost odwagi cywilnej. I to nie tylko problem przemocy fizycznej, której ślady są dużo łatwiejsze do zauważenia, ale i tej, której śladów nie widać - przemocy emocjonalnej. Związane jest to również ze wzrostem wiedzy oraz świadomości ludzi dotyczącej tej tematyki.

Jest to szczególnie ważne, gdyż jeszcze do niedawna przemoc wobec dziecka w rodzinie była uważana tylko i wyłącznie za sprawę rodzinną. Społeczność lokalna sądziła, że to prywatna sprawa i nikt nie powinien się wtrącać nawet, gdy podejrzewa, iż w danej rodzinie dzieje się coś niepokojącego. Wynikało to również z przeświadczenia, że dzieci trzeba surowo wychowywać. Jednak nie jest prawdą, iż bijąc dziecko lepiej je wychowamy. Przemoc bardzo niekorzystnie wpływa na rozwój zarówno fizyczny jak i psychiczny krzywdzonego dziecka. Przynosi bardzo negatywne skutki i długotrwałe następstwa dla bezbronnych ofiar. W większości przypadków skutki przemocy są nieodwracalne.

Dość poważnym problemem jest kontakt młodzieży substancjami psychoaktywnymi oraz mediami, szczególnie z komputerem Internetem. Chodzi głównie o ilość czasu spędzanego oraz niewielką znajomość zagrożeń internetowych, szczególnie wśród rodziców.

W Gminie Nałęczów częstość i nasilenie opisywanych zagrożeń znajduje się poniżej średniej krajowej, wojewódzkiej oraz poniżej średniej dla gmin miejsko-wiejskich do 10 000 mieszkańców.

Rekomendacje

Najważniejszym problemem w gminie Nałęczów jest spożywanie dużych ilości alkoholu zarówno przez młodzież jak i dorosłych. Wprawdzie w ostatnich latach zmniejszyła się liczba obserwowanych problemów związanych z używaniem alkoholu oraz wzrosła świadomość konsekwencji nadużywania alkoholu, co jest ewidentnym sukcesem działań profilaktycznych. Mimo wszystko obniża się wiek inicjacji alkoholowej oraz wyodrębniają się na tle społecznym grupy osób – rodzin szczególnie zagrożonych tym zjawiskiem. Sytuacja taka nasuwa konieczność realizacji działań w zakresie profilaktyki selektywnej zarówno wobec dzieci jak i dorosłych.

Istotne jest również kontynuowanie działań związanych z podnoszeniem świadomości zagrożeń związanych z używaniem alkoholu oraz zwiększaniem dostępności miejsc pomocy.

W dalszym ciągu dostępność do alkoholu osób niepełnoletnich jest zbyt duża. W Nałęczowie ciągle jeszcze dominuje styl monotoksyczny używania alkoholu, jednak zauważalne są próby łączenia substancji psychoaktywnych jak np. alkohol i leki.

Liczni młodzi ludzie znają substancje psychoaktywne z programów profilaktycznych, jednak podział na uczniów uświadomionych i nieuświadomionych w tym zakresie wymaga bardzo umiejętnego postępowania nauczycieli prowadzących szkolne programy profilaktyki. Ważne jest by nauczyciele brali systematyczne udział w szkoleniach nie tylko nt. zmian w scenie narkotykowej, stylach używania narkotyków i specyfiki postępowania z dziećmi zagrożonymi uzależnieniem ale również w zakresie czynników chroniących i czynników ryzyka używania substancji psychoaktywnych.

Istotą pracy profilaktycznej w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom jest wytworzenie negatywnych postaw wobec alkoholu, narkotyków, narkomanii i związanych z tym zagadnień. Badania pokazały, że większość osób deklaruje negatywną postawę, jednak są też osoby prezentujący postawę pozytywną lub obojętną. W tym kontekście ważne jest prowadzenie profilaktyki uniwersalnej mającej na celu zniwelowanie negatywnego wpływu niektórych grup społecznych. W przypadku osób wykazujących postawę pozytywną (najczęściej już używających substancji) konieczne jest podjęcie działań z zakresu profilaktyki wskazującej lub ew. leczenia. Dotyczy to szczególnie alkoholu, narkotyków i nikotyny.

W ostatnich latach zwiększa się zainteresowanie rodziną jako główną strukturą od której zależy skuteczność profilaktyki uzależnień. Niestety jest to również struktura odpowiedzialna za stan psychiczny dziecka, w tym za jego patologiczne zachowania. Badania skazują, że rodzice w większości potępiają używanie narkotyków, jednak często nie potrafią połączyć

faktu zagrożenia uzależnieniem z relacjami jakie panują w rodzinnym domu. Niejednokrotnie przypisują przyczyny niepowodzeń wychowawczych instytucjom takim jak szkoła, przedszkole, pomoc społeczna itp.

Wskazuje to na konieczność zwiększania działań profilaktycznych adresowanych do rodziców mimo, że spotykają się one z dużym oporem adresatów i stanowią od wielu lat poważny problem i jednocześnie wyzwanie nie tylko w Polsce ale i w całej Europie.

Niezbędnym minimum jest wyposażenie rodziców w wiedzę wynikającą min. z tego raportu, a mianowicie, że używanie środków psychoaktywnych jest jednym z najpoważniejszych, współczesnych zagrożeń ich dzieci. Zdarza się, że inicjacja alkoholowa i narkotykowa ma miejsce już w szkole podstawowej, choć najwięcej młodych osób zaczyna ten proceder w szkołach średnich. Chodzi oczywiście o wiek, a nie o miejsce, ponieważ najnowsze badania pokazują, że narkotyki używane są najczęściej w miejscach rekreacji i wypoczynku młodzieży, a nie w szkole. Są to przede wszystkim kluby, dyskoteki, kawiarnie młodzieżowe, puby oraz imprezy organizowane w domach pod nieobecność rodziców.

Ważnym wynikiem badań jest wskazanie podstawowej przyczyny używania środków psychoaktywnych. Jest nią ewidentnie wpływ grupy rówieśniczej. Inaczej mówiąc złe towarzystwo, choć są to często bliscy koledzy i koleżanki. Na podstawie wspomnianych wyników badań można postawić konkretne wnioski odnośnie postępowania rodziców w celu ochrony dzieci przed używaniem substancji psychoaktywnych.

Po pierwsze nie można dopuścić do sytuacji w której rodzic nie wie co w konkretnym momencie robi, i z kim jest jego dziecko. Musi on zdać sobie sprawę, że do prawidłowego rozwoju dziecka wystarczy mu kilku, a czasami kilkunastu znajomych, przyjaciół. W każdym razie jest to taka liczba osób, które jest w stanie poznać wraz z ich rodzinami. Podjąć decyzję czy jest to towarzystwo odpowiednie dla dziecka i pilnować by tylko z nimi się spotykało.

Szczególną uwagę powinny zwrócić sytuacje w których dzieci informują, że poznały kogoś nowego, obcego. Często są to osoby imponujące dziecku, są starsze „fajniejsze”. Dobrze jest zainteresować się, kim te osoby są, jak doszło do zapoznania.

Po drugie konieczne jest kontrolowanie, gdzie bawi się – spędza czas dziecko. Chodzi tu głównie o profesjonalne kluby - dyskoteki, wizyty w pubach i kawiarniach. Szczególnie z muzyką techno, prowokującą do używania środków psychoaktywnych.

Po trzecie istotny jest skrupulatny dobór wakacyjnych miejsc wypoczynku. Badania mówią, że dzieci często zaczynają używać narkotyki na obozach, koloniach podczas wakacji. Dlatego ważne jest by upewnić się w Kuratorium Oświaty, czy obóz na który jedzie dziecko jest zarejestrowany, czy prowadzi go profesjonalna kadra i jaki jest jego program. Nie zawsze wyjazdy najtańsze są najlepsze.

W ostatnich latach niepokój budzi podejście młodzieży do ćwiczeń fizycznych, szczególnie tych na siłowniach.

Panuje powszechne przekonanie, że efekty takich ćwiczeń należy wzmacniać przez używanie specyficznych substancji chemicznych (sterydów, anaboliów). Duża grupa młodzieży uważa, że w ten sposób można szybciej zwiększyć masę mięśniową, poprawić sylwetkę, zwiększyć kondycję, schudnąć.

Mimo, że większość z tych substancji jest legalnych, młodzi ludzie, chcąc oszczędzić pieniądze, próbują samodzielnie dokonać syntezy niektórych substancji na podstawie receptur otrzymanych z Internetu, od ich rówieśników. Jest to oczywiście niezwykle ryzykowne i zagrażające nie tylko zdrowiu, ale czasami i życiu. Należy podkreślić, że używanie nawet legalnych sterydów w młodym wieku może doprowadzić do poważnych zaburzeń rozwojowych.

Biorąc pod uwagę potężny dochód z handlu narkotykami, należy też zdawać sobie sprawę z tego, że dealer zrobi wszystko żeby nakłonić każde dziecko do wzięcia narkotyku. Stwierdzenie mówiące, że alkohol i narkotyki używają tylko dzieci z rodzin patologicznych jest już dzisiaj mitem.

Badania pokazały wszechobecność przemocy zarówno w domu jak i w szkole. Nie ma w tym nic dziwnego gdyż zjawisko to jest powszechne w całej Polsce i na świecie. Ważne jest, to, że wzrasta liczba ujawnianych przypadków przemocy oraz osób które przyznają się do bycia ofiarą a nawet do stosowania przemocy (w przypadku młodzieży szkolnej). Fakt ten świadczy o dobrym kierunku działań antyprzemocowych w Gminie Nałęczów.

Analiza wyników przeprowadzonych badań nasuwa jednak konieczność intensyfikacji działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy, szczególnie takich które aktywizowałyby społeczność lokalną w tym zakresie.

Jako najważniejsze zadania jawi się:

- konstruowanie i realizacja szkolnych programów przeciwdziałania przemocy,
- gromadzenie i udostępnienie osobom zainteresowanym informacji o zjawisku przemocy,
- analiza skuteczności dotychczas funkcjonujących sposobów pomocy ofiarom przemocy,
- tworzenie systemu pracy ze sprawcami przemocy,
- poszerzenie świadomości społecznej na temat problemu przemocy w tym: opracowanie systemu edukacji publicznej w dziedzinie przeciwdziałania przemocy.

Na podstawie przeprowadzonych badań można wymienić cztery grupy przyczyn zachowań przemocowych: pierwsza to wpływ sytuacji frustracyjnych, druga, to konieczność odreagowywania napięcia psychicznego związanego ze stresem, trzecia, to negatywny wpływ otoczenia i czwarta - brak wykształconych norm moralnych.

Zadania profilaktyczne, jakie należy stawiać, mając na celu przeciwdziałanie przemocy, wynikają z czterech wymienionych tu przyczyn. Jednak na szczególną uwagę, jako źródło tego zjawiska, zasługuje również zbyt duża i niedostosowana do możliwości percepcyjnych młodego człowieka stymulacja, rodząca stres oraz przedmiotowe relacje między dziećmi i dorosłymi, prowadzące do dehumanizacji i traktowania drugiego człowieka jak narzędzie, służące do zaspokajania własnych potrzeb.

Relacje takie są powszechne w społeczeństwie dlatego praca na ich zmianę jest zadaniem niezwykle trudnym, wymagającym poddania analizie własnego postępowania a następnie uczenie prawidłowych, podmiotowych relacji partnerskich dzieci, najlepiej już od wczesnego dzieciństwa.

Wymienione grupy przyczyn zachowań przemocowych dają praktykom możliwości tworzenia metod i konkretnych sposobów przeciwdziałania przemocy. Jednak w żadnym wypadku nie są to jedyne przyczyny i nie wyczerpują wszystkich możliwości analizy źródeł przemocy. Przemoc jest zagrożeniem sukcesywnie narastającym. Niestety, fakt ten dowodzi, że ani prowadzone badania, ani działania praktyczne nie są wystarczające by znacząco ograniczyć to zjawisko.

Istotnym zaleceniem jest rozpoczęcie działań mających na celu ograniczenie używania mediów, Internetu. Zwiększenie świadomości zagrożeń związanych z tym używaniem oraz nauka zdrowego sposobu korzystania z cyberprzestrzeni.

